A ponty mesterséges szaporítása és előnevelése

Összeállította: Péteri András

A hipofizálás

Feldolgozásra kerülő piaci pontyok agyalapi mirigyét távolították el a múltban, és ennek szuszpenzióját oltották a szaporításra kerülő anyahalakba. Ennek a szuszpenziónak a hormontartalma megindította az ikra végső érését és az ovulációt, ill. növelte a spermatermelést . Manapság ugyanerre a célra nagyrészt mesterséges hormonokat tartalmazó készítményeket használnak.

A hipofízis elhelyezkedése a halfejben

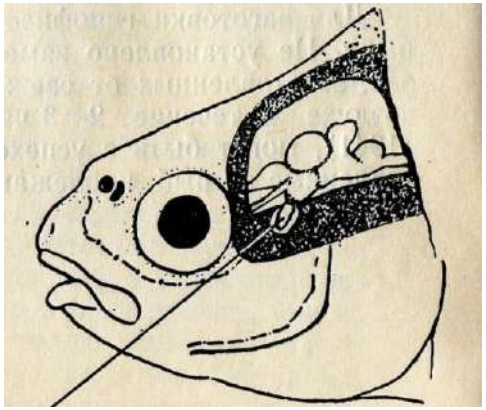

A hipofízis gyűjtéséhez használt eszközök

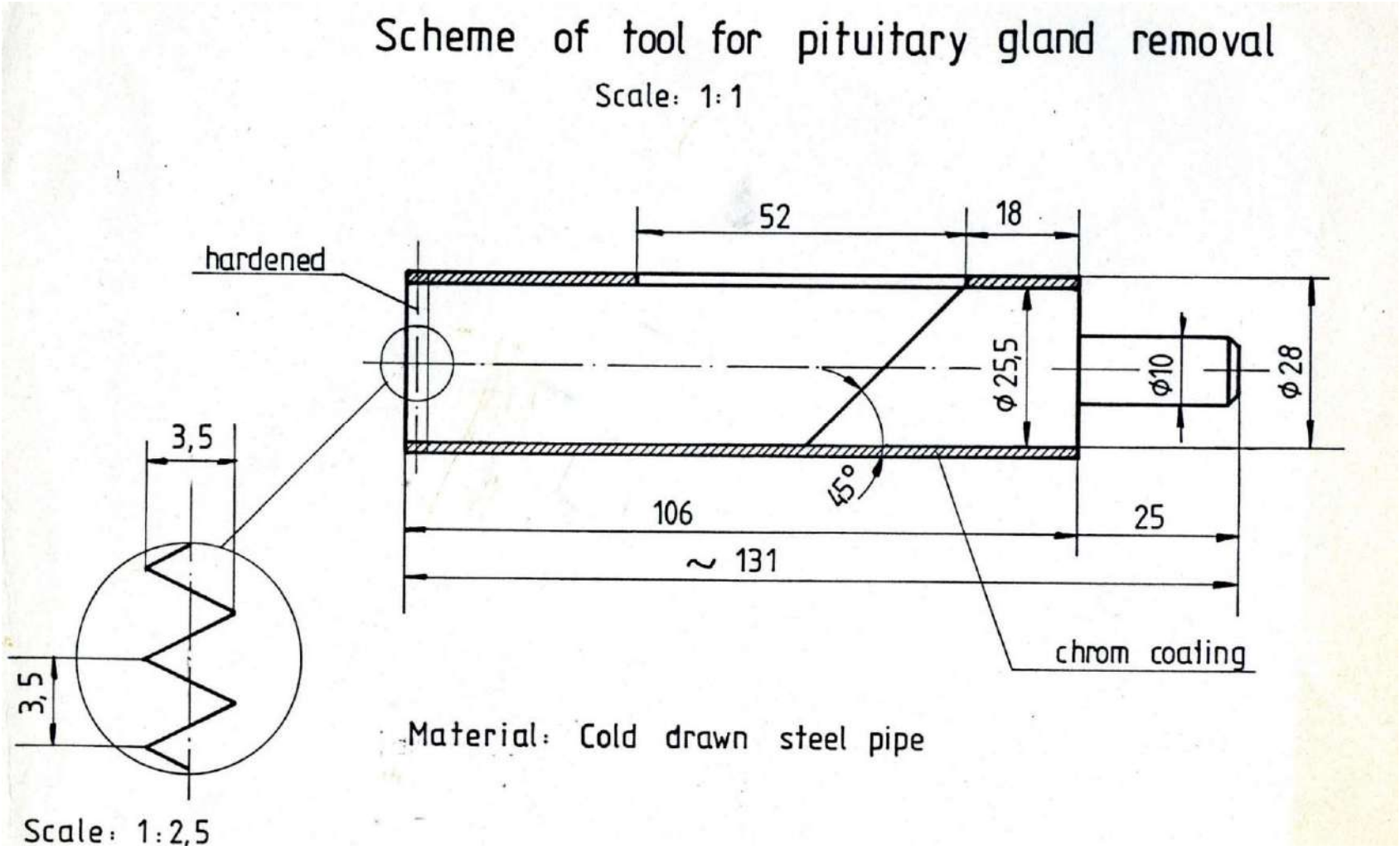

Az ikrás pontyok ivarszervének, és benne az ivarsejteknek a fejlődése

1.	Petesejt érettség	I.	II.	III.	IV.A	IV.B	V.	VI.	VII.A	VII.B	VII.C		
	Sejtátmérő u	8-12	12-16	16-200	190-350	350-450	500-600	650-800	900-1000	900-1000	900-1000		
	Magátmérő u	6-8	10-12	12-70	80-150	160-180	150-200	150-200	200	200	200		
	Magvacskák száma	1	1	4-5	20-50	20-30	20-30	20-30	20-30				
	Magvacskák helyzete		<----------		Maghéjnál	---------->			A magvacskák	A magvacskák	A magvacs-		
									kezdenek levál-	a mag	kák és mag-		
									ni a maghéjról	centrumában	héj eltűnik		
	Mag helyzete	<----------			A sejt centru	---------->			Esetenként el-	A mag a mikro-			
					mában				indul az elmoz-	pile előtt			
									dulás az animá-				
									lis pólus felé				
	A citoplazma pH-ja	>7	=7	<7	---------->								
	Vakuolizáció				A perifériás	A kéregvakuó-	Vakuólumok	Vakuólumok az					
					gyürüben meg-	lumok nagyob-	az egész	ovocita külső					
					jelennek a	bak, 1-2 sor	citoplazmá-	részén 2-3					
					vakuólumok	vakuólum a	ban	sorban					
						sejt szélén							
	Szikfelhalmozódás					Lipoprotein tar-	Növekvö lipo-	Nagyméretű lipoprotein					
						talmú szikszem-	protein szem-	szemcsék a citoplazmá-					
						csék a perinukle	csék az egész	ban					
						áris citoplazmá-	citoplazmában	A befejezett vitellogenezis állapota					
						ban							
2.	Petefészek érettsége		I.	II.			III.		IV.	V.		VI.	
		A gonádok vékony fonal	|	Kicsiny									
		alakúak, a testüreg falához		gonád.	A petefészek a hasüreg 1/3-át kitölti. Behasításkor				A petefészek kitölti a		Folyós ikrák.	Kicsiny, gyulladásos	
		tapadnak. A fázis végén		Az ová-	az ikrák csomókban maradnak				hasüreg 2/3-át.		Peteleválás.	ivarszervek, fiatal ikrák	
		megjelennek a petehordó		rium bel-					Behasításakor az ikrák			és ikramaradványok.	
		lemezek		sö olda-					elkülönülnek.				
				lán erek.									
		<----------A---------->|<--			BC-->|<---	----------D---------->|<---			----------E---------->|			
		<----------I---------->|<--			II-IV>|<---	-V-->|<-----	---VI---------->|<---		----------E---------->|			
		<---I--->	<-------II--------->		<----------	----------III---------->|<----			-IV->|<----	----------V-------->	<--------VI------->	
		<----------I---------->|<---			---II------>	<----------III---------->|<-			----------IV-V---------->		<--------VI------->	
		<--------A-------->	<-B-C->		<---D---->	<----------E----------			-->				

Table 2. The phases of gonad development

Development phases of oocytes	I	II	III	IV A	IV B	V	VI	VII A	VII B	VII C
Stages of oocyte development	Multiplication	Slow yolk accumulation (Protoplasmatic growth)		Intensive accumulation of yolk (Trophoplasmatic growth)				Pre-ovulatory phase	Ovulation	
Dia of cells um	8-12	12-16	16-200	190-350	350-450	500-600	650-800	900-1000	900-1000	900-1000
Dia of GV	6-8	10-12	12-70	80-150	160-180	150-200	150-200	200	200	200
Number of nucleoli	1	1	4-5	20-50	20-30	20-30	20-30	20-30	0	0
Location of nucleoli		<----------	at the wall of nucleus		----------		migration	central		
Location of GV	<----------			central			----------	migration	at micropyle	
Stages of gonad development	I		II			III		IV	V	VI
	The gonads are small dia threads at the wall of peritoneum		Small ovarium, blood vessels in the inner side	The size of the ovatrium is 1/3 of the abdominal cavity. The egg clumps remain on the after incision.		theca		The size of ovarium is 2/3rd of the body cavity. Separated eggs after incision.	Ovulation, running eggs.	Small, inflamed gonads, some remaining eggs. Dominancy of young oogoniums.
Time requirement of the consecutive phases in temperate climat	1st rearing season	2 nd rearing season	3 rd rearing season			4 th rearing season		4+ fish, (May of 5th season)		
Eggs remained after ovulation as the basis of next spawning	I	II	III	IV A	IV B	V				

Az ikrás ponty ivarnyílása

Az ivarnyílás bevarrása az ikraszóródás megakadályozása céljából

Az ikrás hal tartása altatás nélküli kezelésnél 1.

Az ikrás hal tartása altatás nélküli kezelésnél 2.

A hipofízálás ill. az ivarnyílás zárásának főbb eszközei

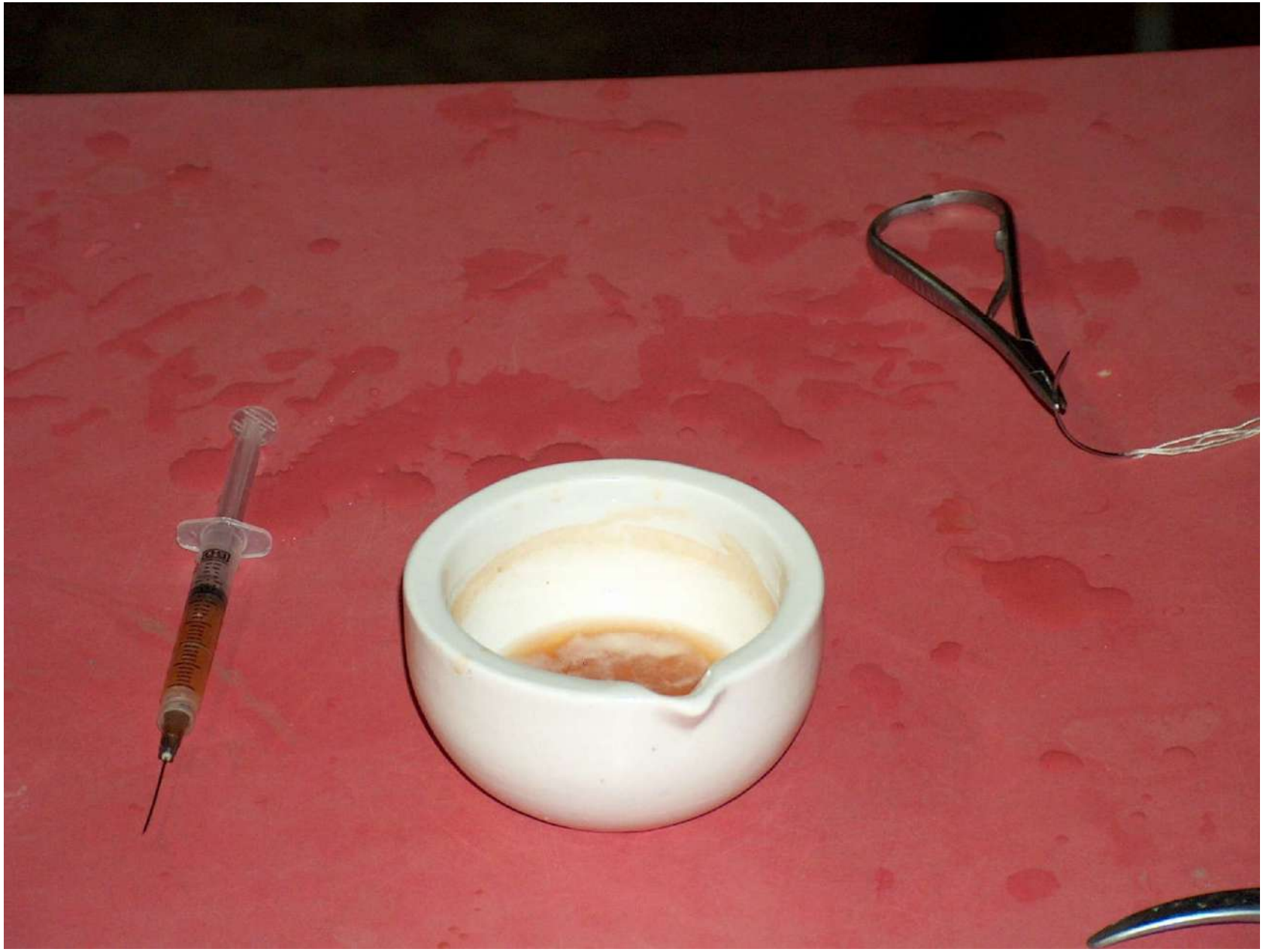

Az ivarnyílás bezárásának folyamata

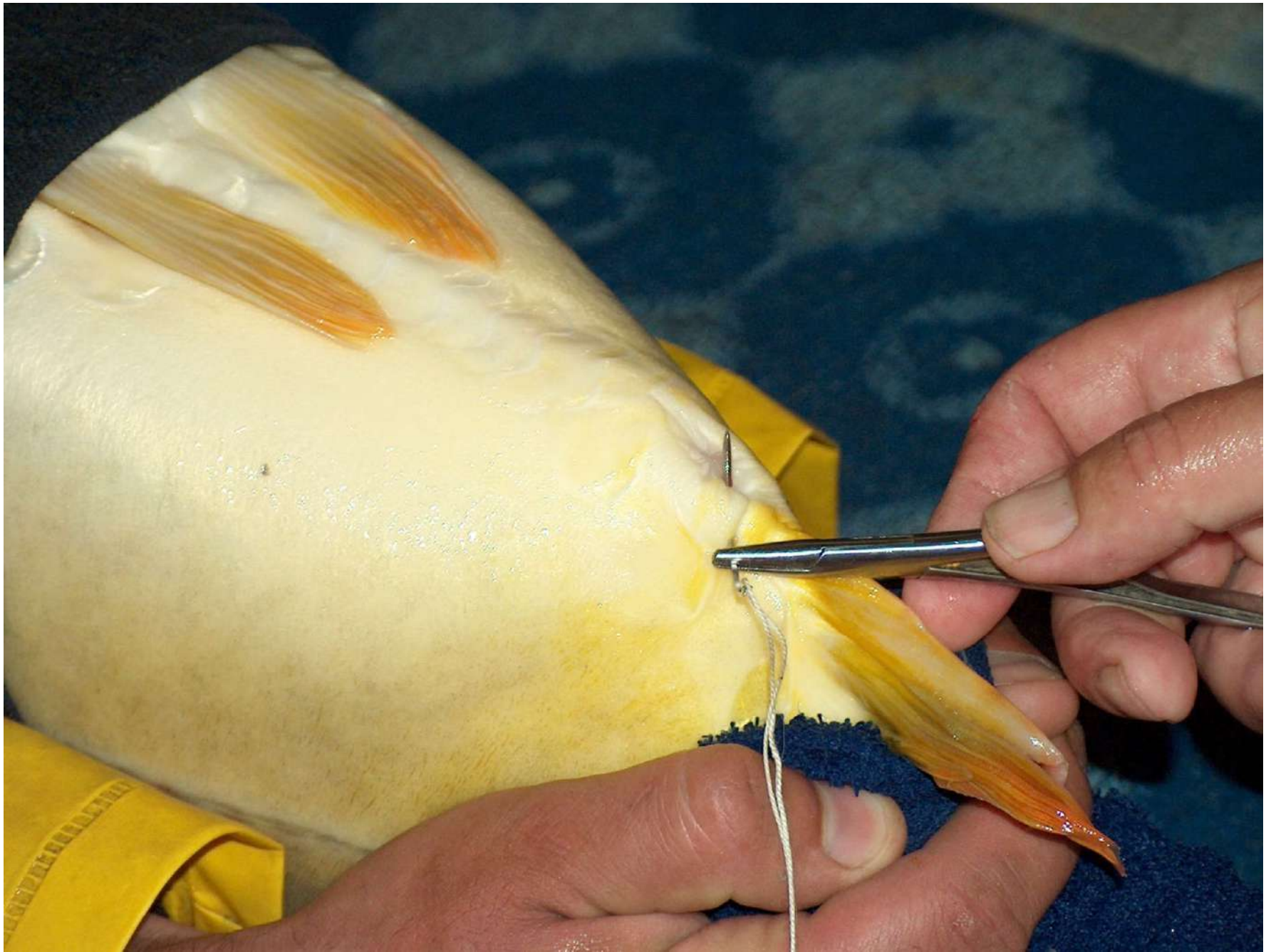

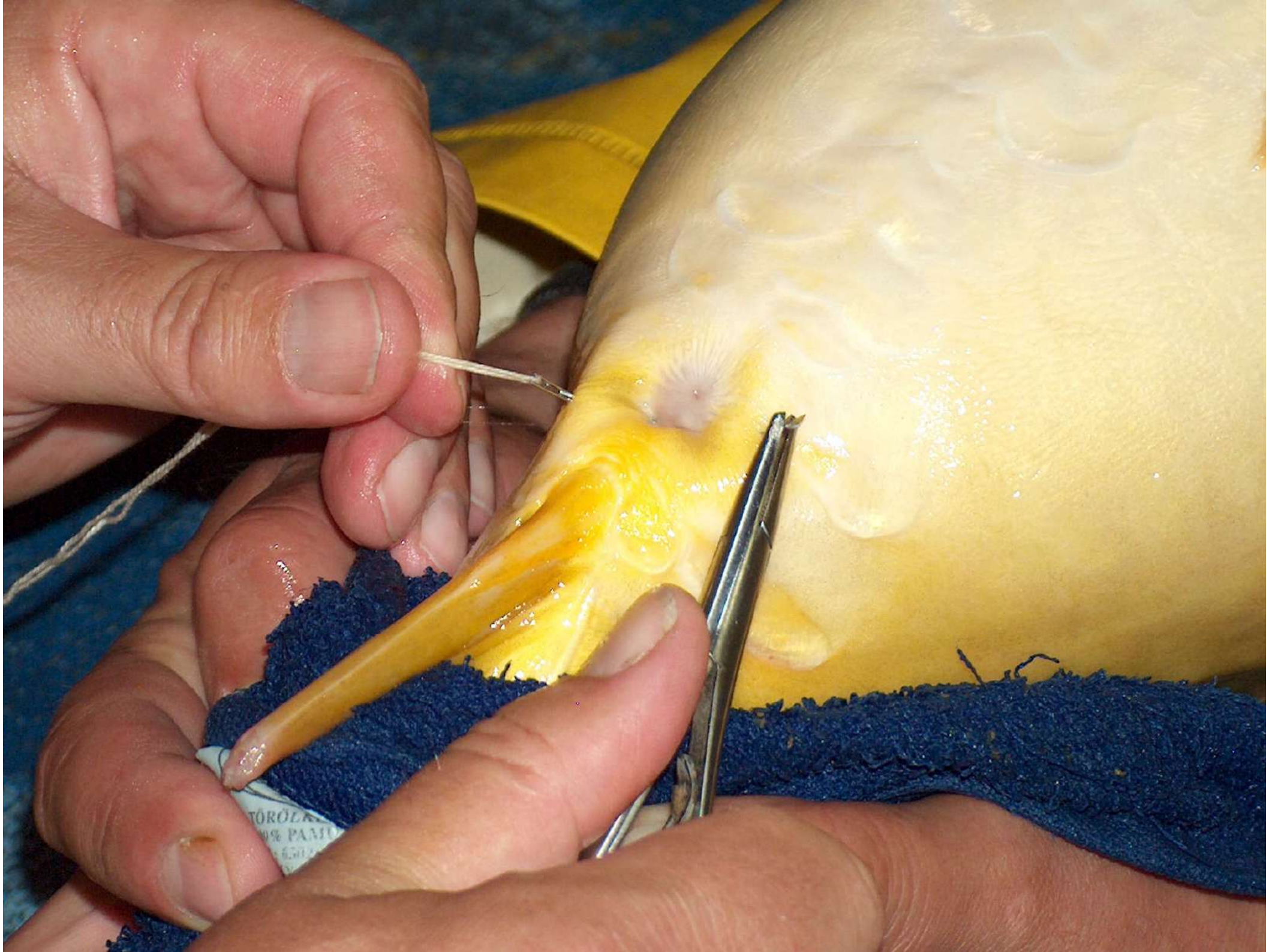

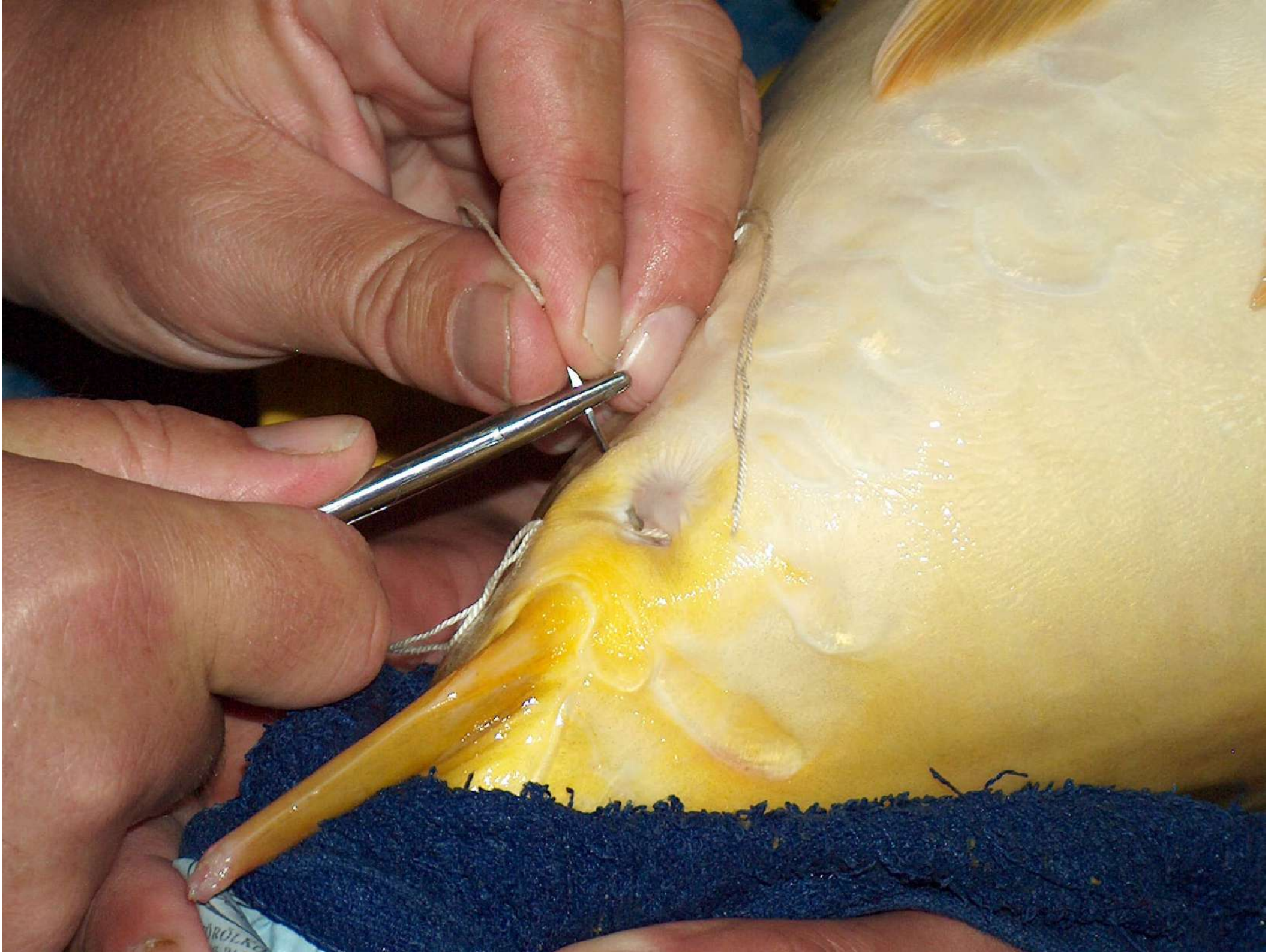

A hipofízis oltás

Átfolyóvizes halkeltető Rákóczifalván

a mellette lévő tóból történő vízkivétellel

Ikrás halak a fejés megkezdése előtt

(Látható a kiszórt ikra a medence falán)

Halkeltető berendezései 1.

Víz-visszaforgatásos (víztakarékos) halkeltető berendezései 2.

Ejtőtartályok az állandó víznyomás biztosítására

Keltetőüvegek (Zuger üvegek)
(vízvisszaforgatásos keltetőállványon)

Egy víz-visszaforgatásos keletető működési sémája

(Az ilyen keletető víztakarékosan működtethető)

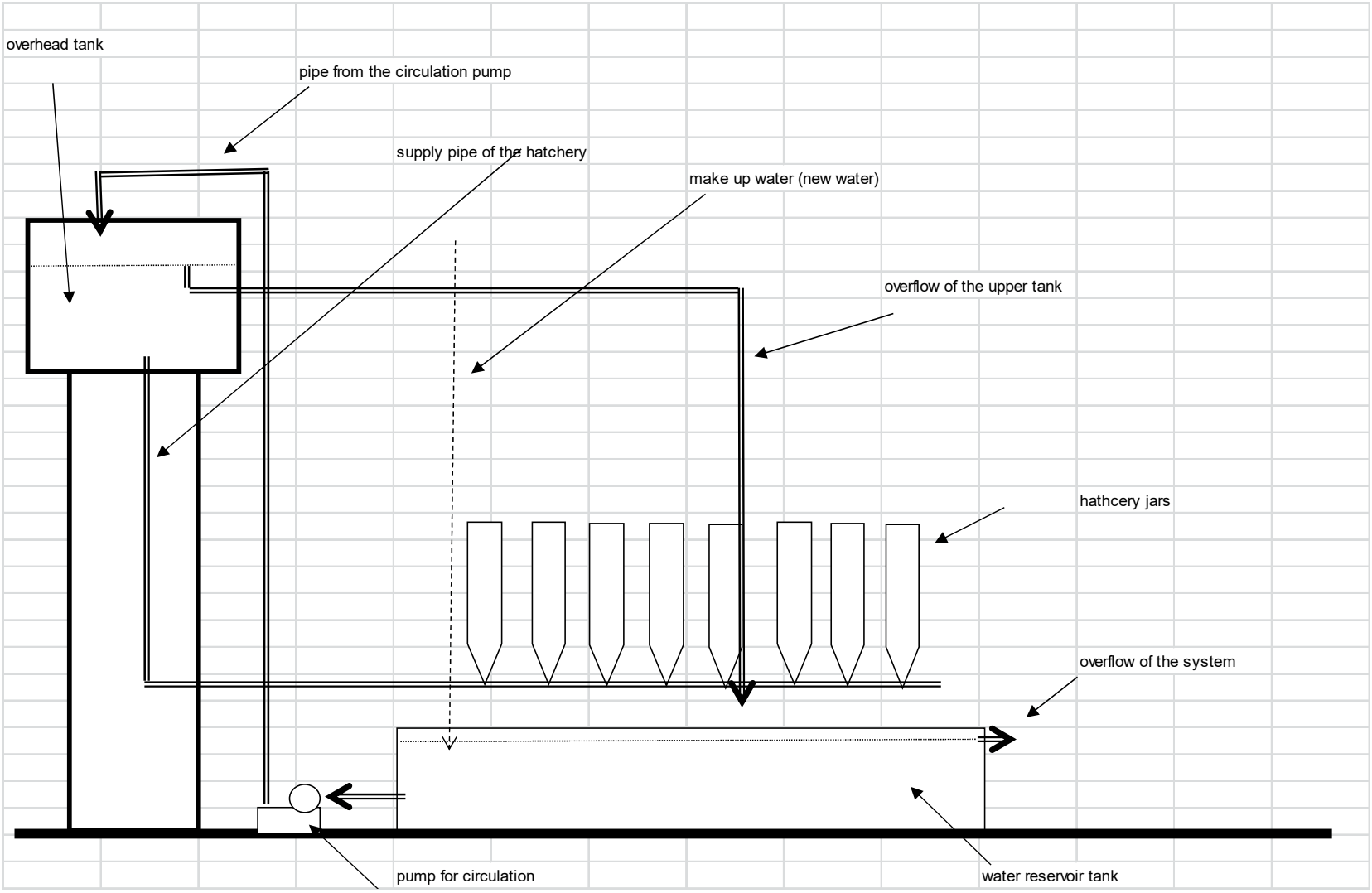

A vízátfolyás beállítása

Edények a kikelt lárvák légvételig történő tartására

A fejéshez és a termékenyítéshez szükséges eszközök

Az ikrás anyahal helyes tartása

(Az újjak közé fogott bognártüske megakadályozza a hal elejtését, a lefedett szem pedig a vergődést fékezi)

A fejés előtt az halat és az ivarnyílást le kell törülni, hogy ne kerülhessen víz a lefejt ikrába

Az ivarnyílás megnyitása

Az ikra fejése

Egy lefejt ikrás hasformája

Különböző súlyú anyáktól lefejhető ikra mennyisége

X tengely: az ikrás anyahal súlya kg-ban

Y tengely: a lefejhető ikra mennyisége g-ban

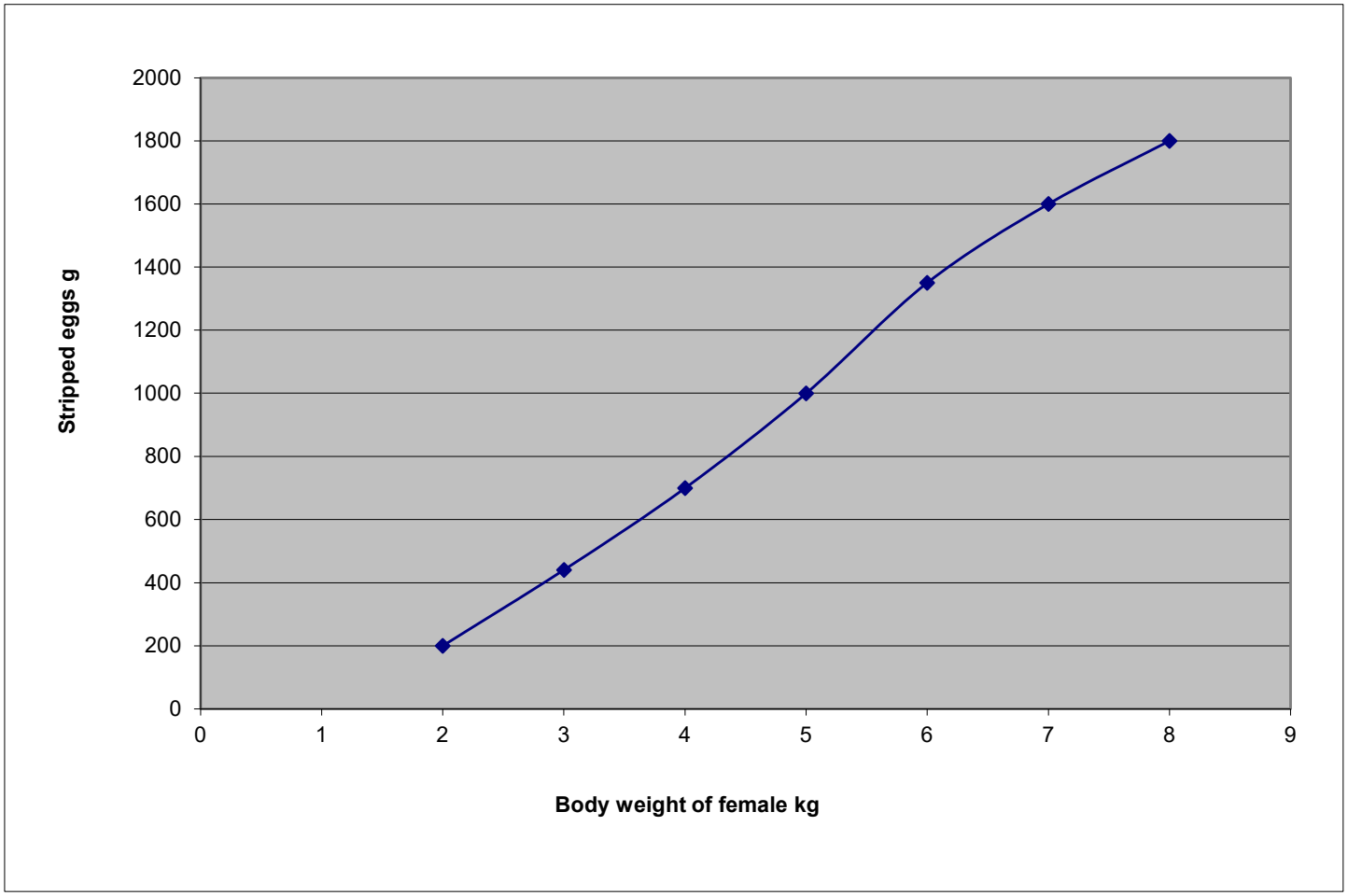

Élettani okok, vagy durva kezelés miatti sikertelen ovuláció

A lefejt ikra mérésének előkészítése

Egy tejes hal, fejés előtt

A tejes hal törlése
(annak érdekében, hogy ne kerülhessen víz a spermába)

A sperma fejése 1.

A sperma fejése 2.

A sperma fejése 3.

A termékenyítésre és a ragadás meggátlására használt oldat készítése 1.

A pontyikra kezelésére több módszer alkalmazható.

A Woynarovich professzor, ill. a Professzor és W. András által kidolgozott sós-karbamidos-tannínos eljárás mellett/helyett jól használható a tejes-tejporos szuszpenzióval történő kezelés: 10 l vízbe 100-120 g tejport (vagy 1 l tejet) kell bekeverni ennek készítésekor. A tejben lévő zsírszemcsék nem gátolják a sperma mozgását, de meggátolják az ikrák egymáshoz tapadását.

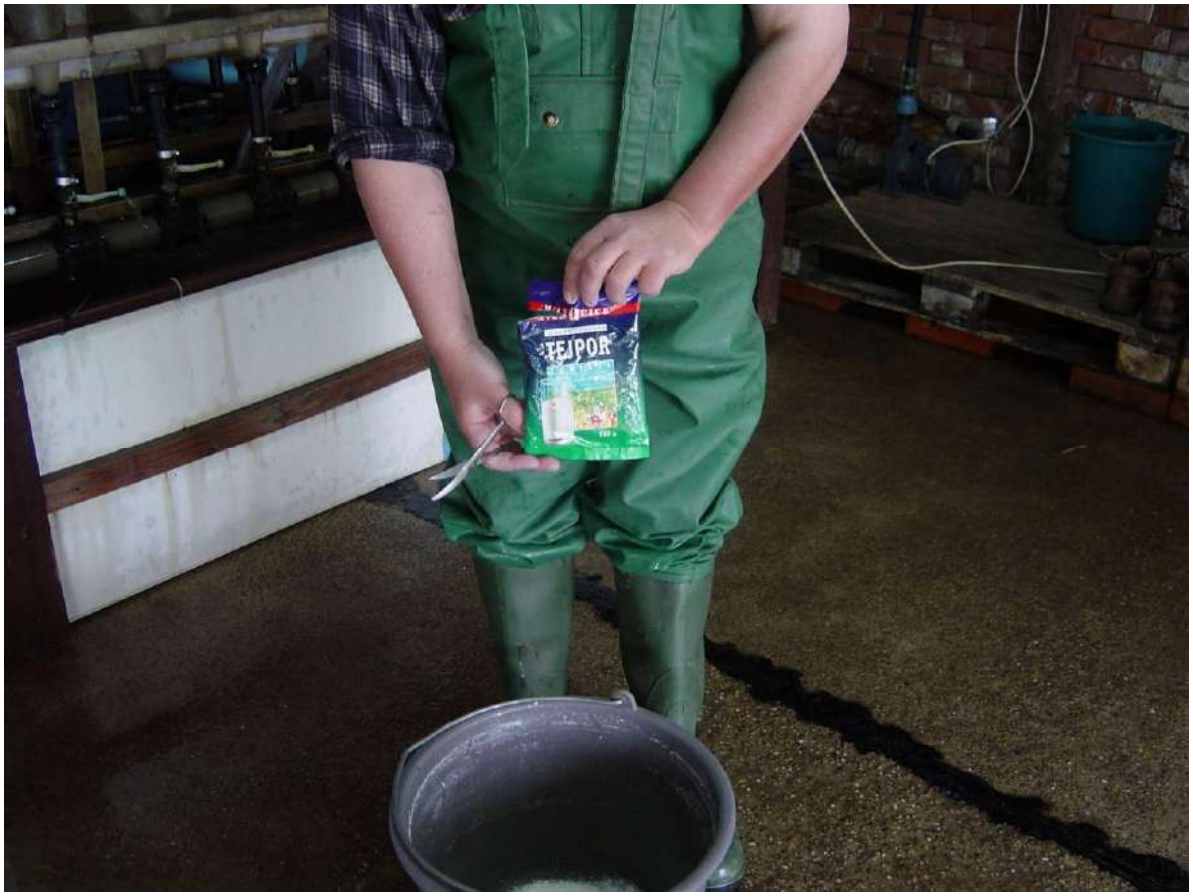

A tejpor-szuszpenzió készítése

A termékenyítés 1.

A termékenyítés 2.

A termékenyítés 3.

A termékenyítés 4.

(A sperma aktiválása a tejes szuszpenzió hozzáaádsával)

Az ikrakezelés kb. 1,5-2,0 óráig tartó folyamata 1.

Az ikrakezelés kb. 1,5-2,0 óráig tartó folyamata 2.

A tejes szuszpenzió leöblítése 1.

A tejes szuszpenzió leöblítése 2.

Agyag szuszpenzió készítése az ikra ragadásának végleges megszüntetéséhez

Agyagos kezelés 1.

Agyagos kezelés 2.

A Zuger üvegekbe helyezhető kezelt ikra

Az ikra beöntése a Zuger üvegekbe

Módszer az ikra kisodródásának megakadályozására

A keltetőüvegek feltöltése

Az ikratömeg felett lebegő terméketlen ikraszemek

A termékenyülés ellenőrzése 1.

A termékenyülés ellenőrzése 2.

Az ikratömeg felett lebegő terméketlen ikraszemek a malachitzölddel történő kezelés után

(A malachitos kezelés manapság már nem megengedett)

Az ikrafejlődés főbb fázisai

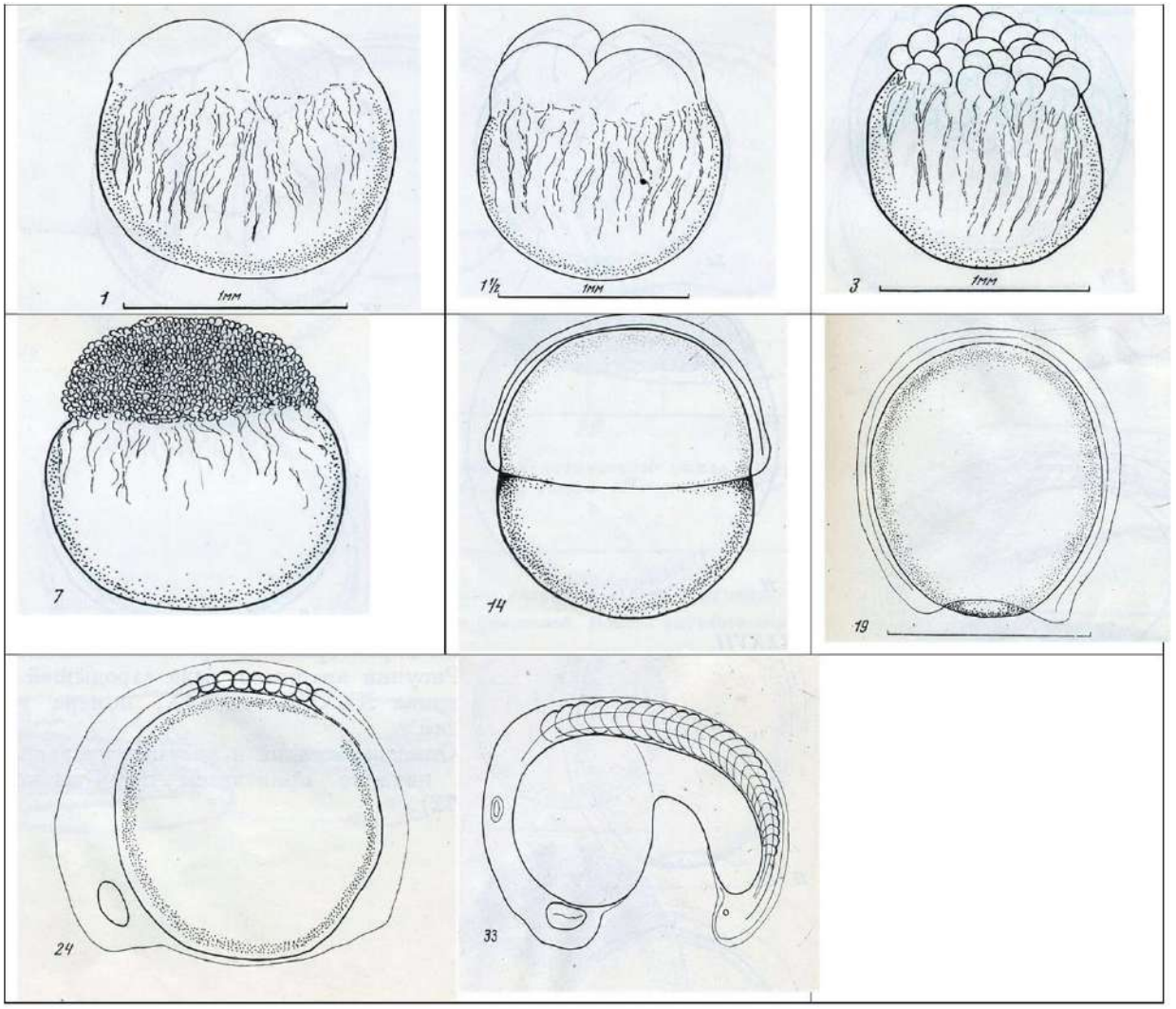

A kikelt lárva és a lárvafejlődés főbb fázisai

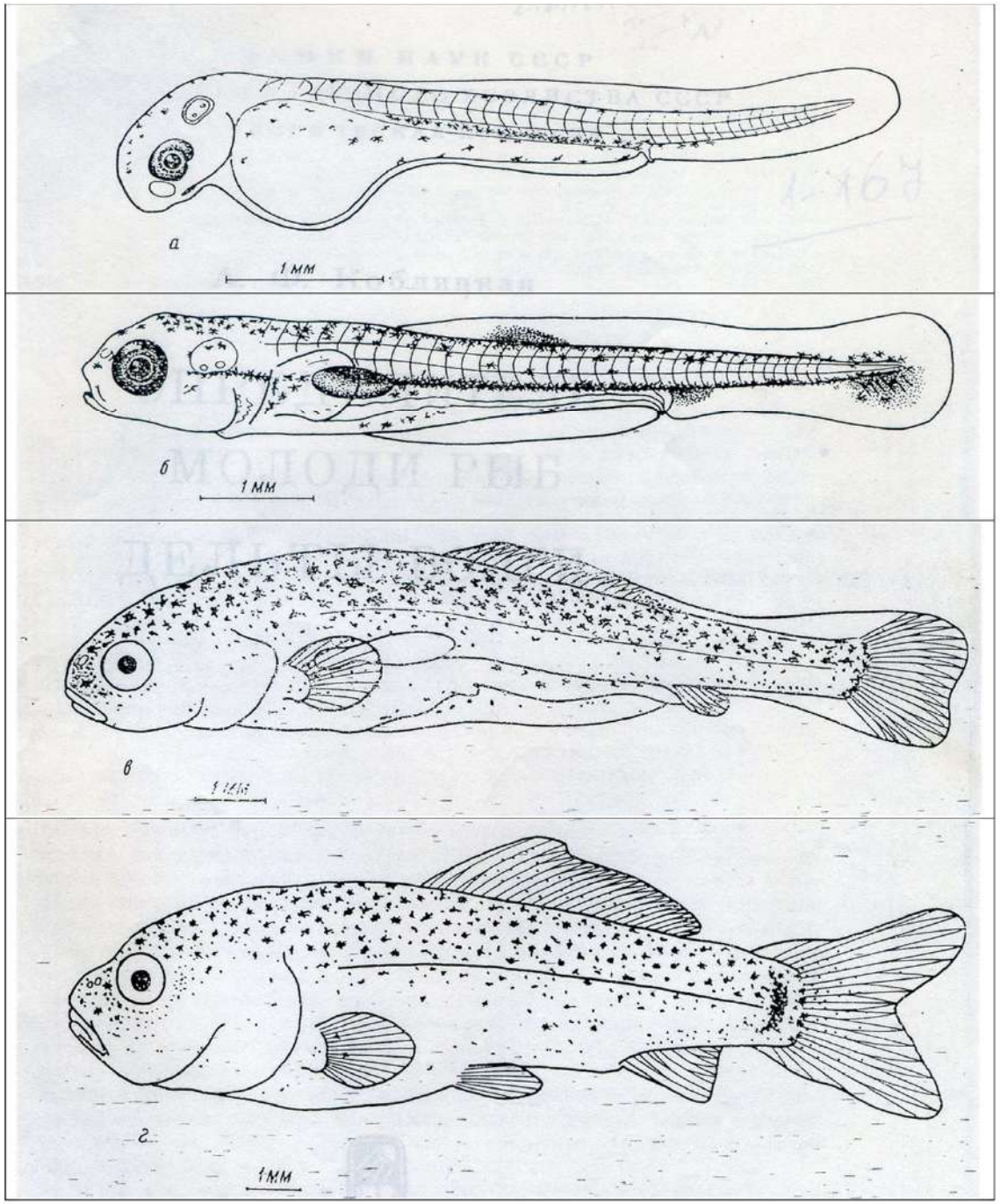

A kelés megindulásakor az ikratömegben, az ikratömeg felett, ill. a keltetőüveg falán kikelt lárvák láthatók

(A lárvákat az adott fotón a tükröződés miatt nem lehet látni)

A keltetőüvegből kivett lárvák tömege

A lárvák elválasztása az ikrahéjtól

A kikelt lárvák áthelyezése a lárvatartó edényekbe

Tavi kihelyezésre kész úszó lárvák

A lárvák összesűrítésére használt szűrőtest és használata

A lárvatömeg kiengedése a lárvatartóból

A lárvák csomagolása szállításhoz

A szállítózsákok feltöltése oxigénnel

Szállításra előkészített lárvák

A lárvaszállítás megengedett időtartama különböző mennyiségű lárva esetén

(Berka 1986. után)

Faj	Szállítás ideje óra	Szállítás ideje óra	Szállítás ideje óra	Szállítás ideje óra
	4	8	12	24
Ponty 1000 db	100	80	60	30
Növényevő 1000 db	40	30	25	15

A pontyivadék növekedése az előnevelés során 1.

X tengely: Napok a kelés után

Y tengely: A testsúly mg-ban

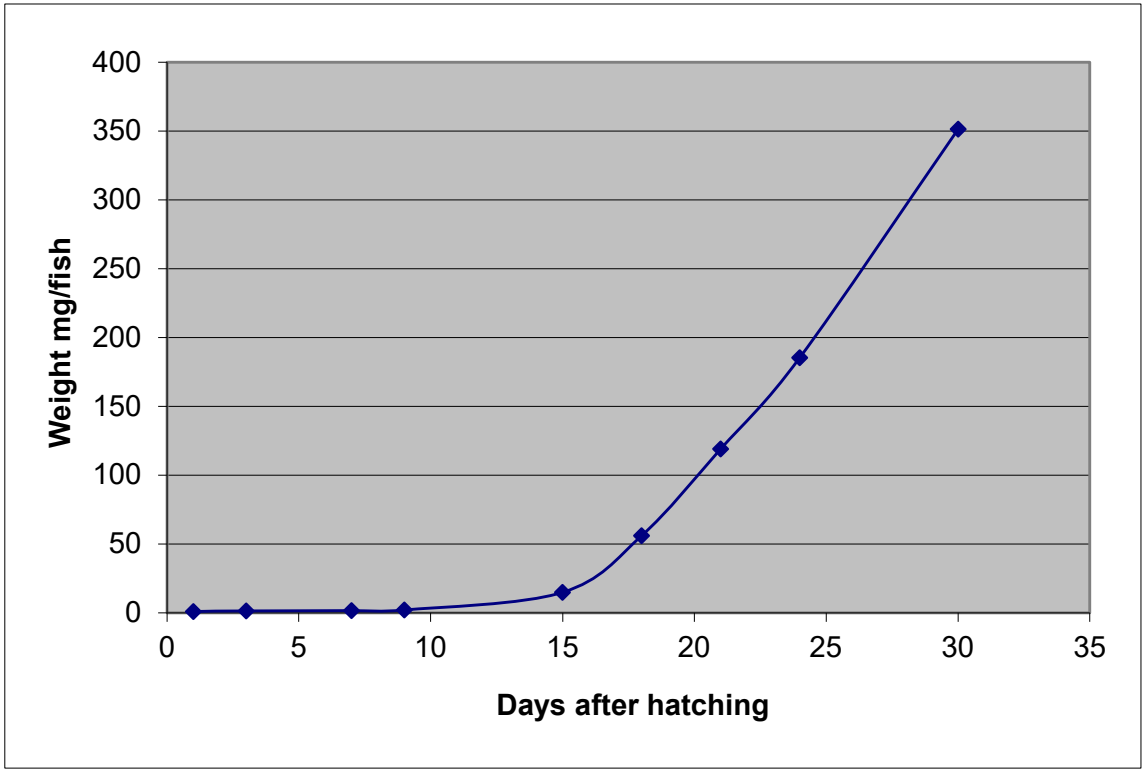

Az ivadék hossznövekedése az előnevelés alatt

X: napok a kelés után

Y: a halak hossza cm-ben

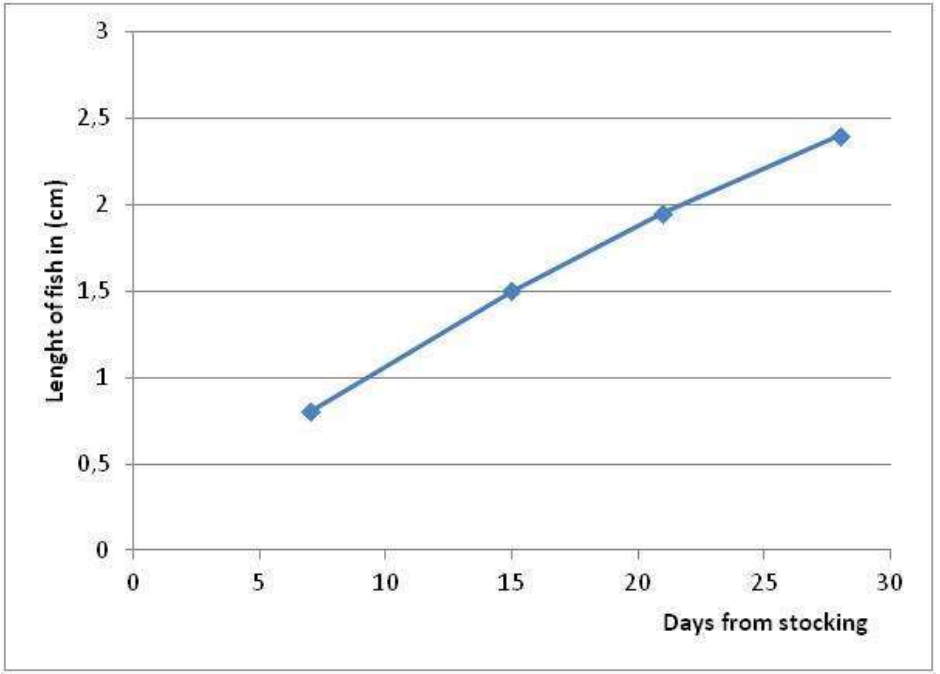

Különböző hosszúságú ivadék súlyának alakulása az előnevelés során

X: a halak hossza cm-ben

Y: a halak súlya mg-ban

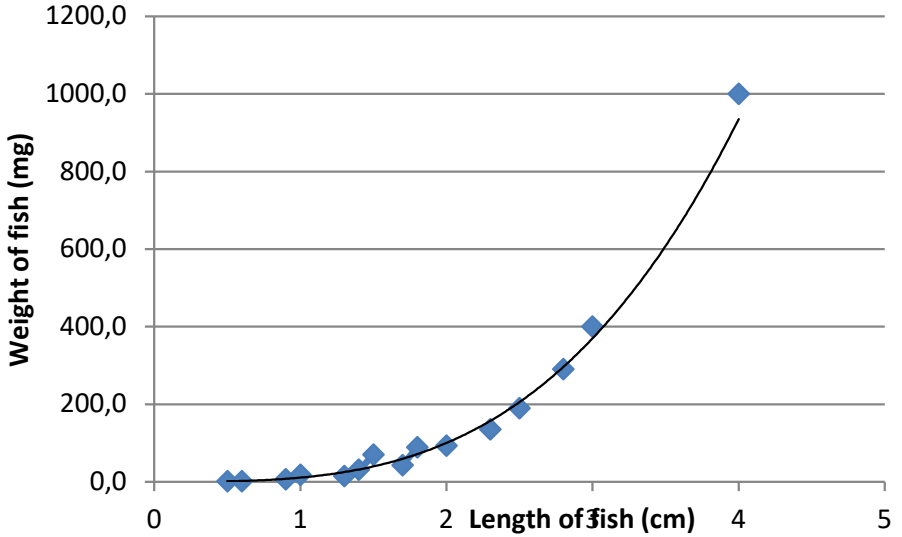

Előnevelésre előkészített tó

Az előnevelés során a békák sok ivadékot elfogyasztanak. Részleges megoldást jelent az előnevelő tavak bekerítése 60-80 cm magas kerítéssel.

A madarak kártétele ellen a tavak 10-15 cm-es lyukbőségű hálóval történő befedése ad részleges védelmet. Ennek magas költségigénye miatt azonban csak értékes halivadékok esetében célszerű a lefedés.

A vizinövények nagy tömegének megjelenése az ivadéknevelő tavakban káros, ui. a makrofiták elfogyasztják (beépítik) testükbe a trágyázással bevitt tápanyagokat, ezzel gátolják a planktonszervezetek fejlődését.

Szélnek kitett oldalakon a nádszegély annyiban hasznos lehet, hogy meggátolja a gátak elhabolódását.

A tavak befolyó és lecsapoló műtárgyai

A befolyóknál meg kell gátolni a szeméthalak behatolását. Ez (kisebb) részben azért fontos, hogy ragadozó ivadék ne jusson a tóba. Még fontosabb azonban, hogy meggátolja a Rasbora és az ezüstkárász bejutását, ezek ugyanis plakntofogyasztásukkal lecsökkentik a természetes táplálékszervezetek (elsősorban a zooplankton) állományát, ami a kis halak legfőbb táplálékát jelentené az előnevelés időszakában.

A 3 nutos lecsapolók részben a vízszintet szabályozzák, ill. lehalászásnál lehetővé teszik a folyamatos, és közel teljes vízszintcsökkentést.

Közös külső lehalászó medence előnevelő tavakra (keresztmetszet) 1.

Két egymás mellett lévő előnevelő tó közös külső lecsapolójának építése nem csak azért célszerű, hogy kisebb legyen az építési költség, hanem az ilyen elhelyezés lehetővé teszi azt, hogy a lecsapolt tóba a másik (teljes) vízszinten lévő tóból un. „csalogató vizet” eresszünk át, és ezzel a lecsapolt tóban lévő halat a lecsapoló műtárgyhoz vonzzuk, meggátolva ezzel a halak szétúszását, ill. a sekélyben kinn maradó halak elvesztését.

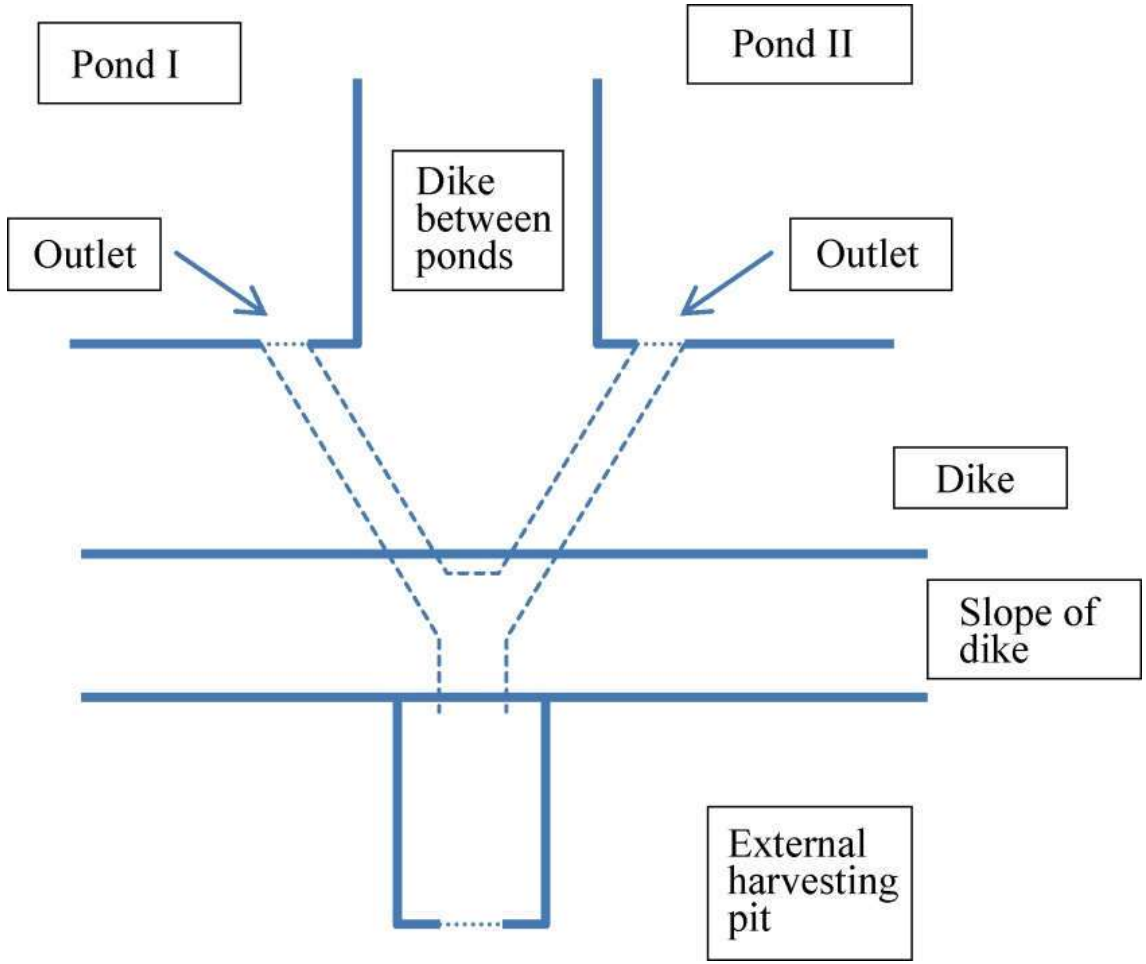

Közös külső lehalászó medence előnevelő tavakra (felülnézet) 2.

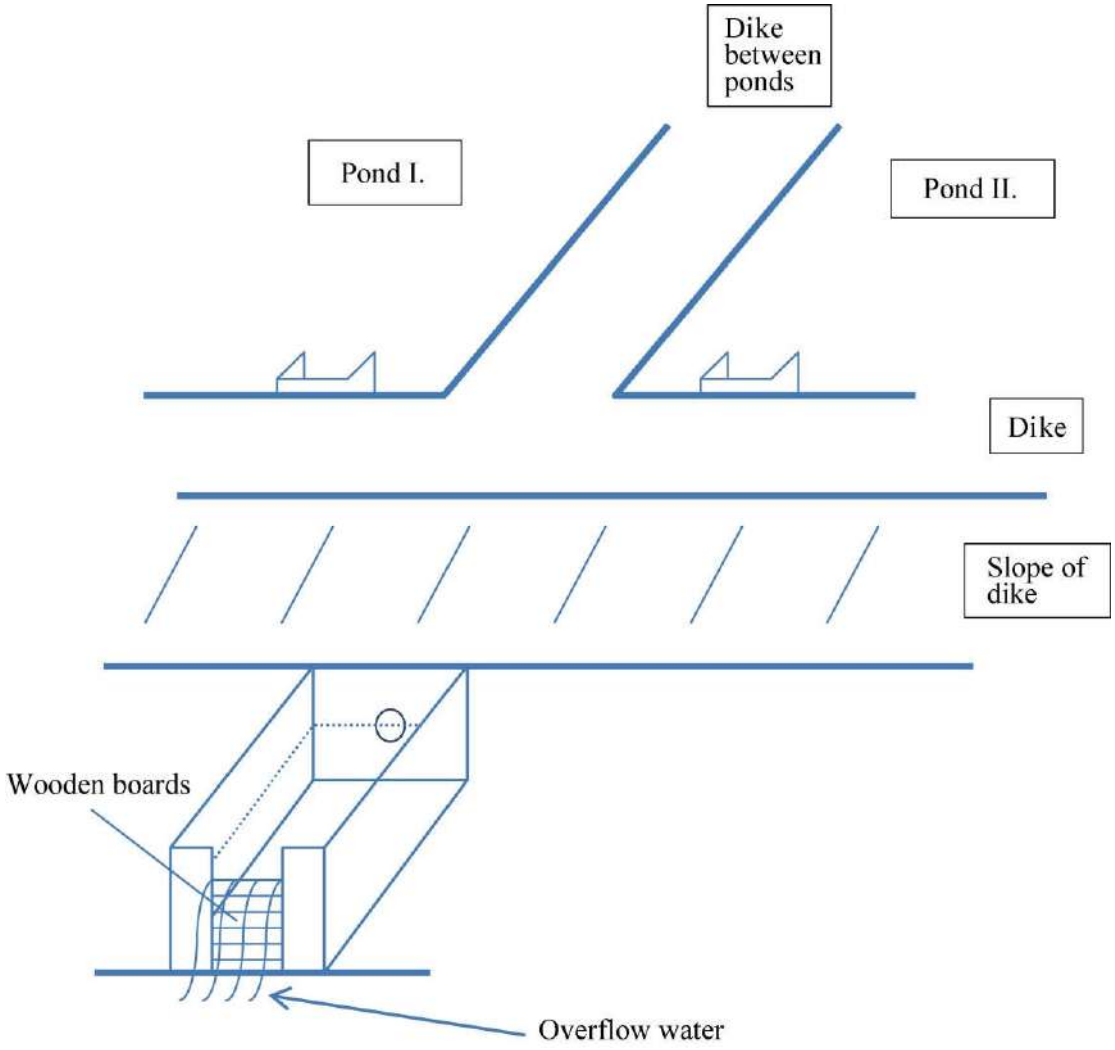

Egyszerű lecsapoló: a gát alatt keresztbe fektetett PVC/KPE cső, a tó felöli végén ledönthető könyökkel. A könyökre fixált fémháló megakadályozza az ivadék szökését. Ez az elrendezés lehetővé teszi a folyamatos vízszintcsökkentést.

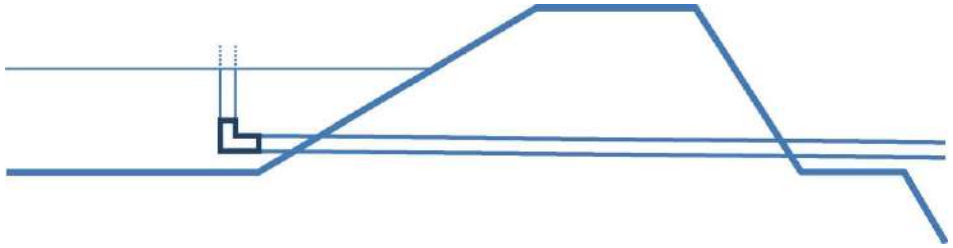

Előnevelő tavak, félvízen, lárvák kihelyezéséhez előkészítve

Planktonháló, a zooplankton mennyiségének és minőségének felmérésére

A háló lyukmérete 30-50 um

A főbb zooplankton-csoportok/fajok

Előnevelő tavakban a kihelyezéskor nem lehetnek ragadozó Cyclopsok, ui. ezek a lárvákat elpusztítják.

A kihelyezéskor a Rotatoria plankton tömeges jelenléte alapvetően fontos.

A Daphnia és a Moina ekkor még túl nagy méretű a lárvák számára. Célszerű azonban ezek kis mennyiségének betelepítése a kihelyezéskor, ui. ezek (a plankton-oltás után) akkorra szaporodhatnak el, amikorra a lárvák a Rotatóriát kifalják, és megnőnek olyan méretűre, hogy ezeket a nagyobb méretű zooplankton szervezeteket is meg tudják enni.

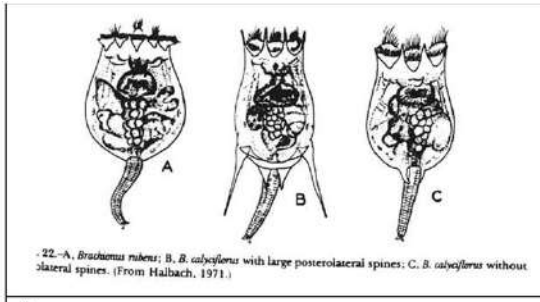

22.–A, *Brachionus rubens*; B, *B. calyciflorus* with large posterolateral spines; C, *B. calyciflorus* without lateral spines. (From Halbach, 1971.)

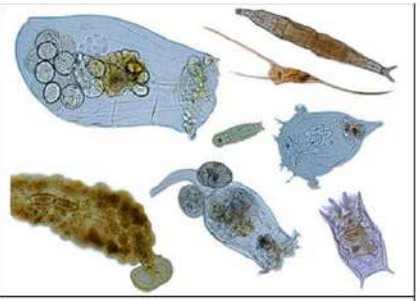

A

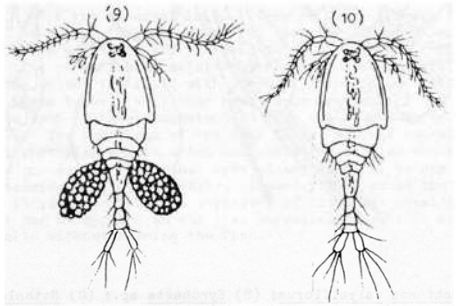

Cyclops

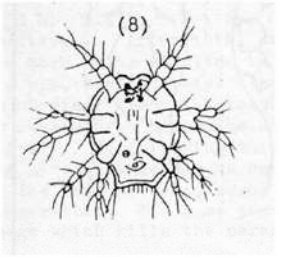

Nauplius

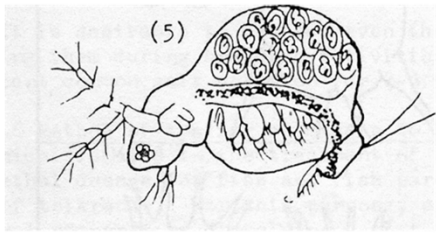

Moina

Daphnia

Planktonháló nagy méretű zooplankton fajok (Cladocera) gyűjtésére

A háló lyukbősége 300-400 um

Vegyszerek a megfelelő planktonállomány kialakításához
Ezen vegyszereknek nagy részének használata nem engedélyezett az EU országokban

Brand name	Active ingredient	EU regulation	Suggested concentration for plankton selection	Time between treatment and stocking fry
Flibol Dipterex Masoten	Orgnophosporic acid ester (2,2,2-Trichloro-1-Hydroxyethyl)Phosphonic Acid Dimethyl Ester	Not permitted	1 g/m3	1 week
Sumithion	Fenitrothion O,O-Dimethyl O-(3-methyl-4-nitrophenyl) phosphoro-thioate (56)	Permitted	0,25 g/m3	10 days
UNIFOSZ	Dichlorfos 6-chloro-4-N-ethyl-2-N-propan-2-yl-1,3,5-triazine-2,4-diamine	Not permitted	1 g/m3	1 week
Reldan 40 EC	Chlorpyrifos-metil *O*,*O*-diethyl *O*-3,5,6-trichloropyridin-2-yl phosphorothioate	Permitted	0,5 g/m3	1 week
Decis	Deltamethrin [(*S*)-Cyano-(3-phenoxyphenyl)-methyl] (1*R*,3*R*)-3-(2,2-dibromoethenyl)-2,2-dimethyl-cyclopropane-1-carboxylate	Permitted	100 ml/ha	10 days
Phostoxin	Aluminium phosphide	Permitted	3 g/5 m3	2 weeks

Előnevelő tó a kihelyezés előtt, kaszált fűvel a sekély részeken. A fű búvóhely, a szél keltette hullámzástól védi a lárvát, és rajta gyorsan szaporodnak kis méretű planktonszervezetek.

A lárvák kihelyezése

A kihelyzéskor a zsákban lévő szállítóvíz hőmérsékletét és minőségét fokozatosan át kell állítani a külső víz (tóvíz) hőmérsékletére és minőségére.

Az a gyakorlat, hogy a zsákokat a tó felszínére helyezik nem jó, ui. a zsákokban a napfény hatására növekszik a hőmérséklet.

Célszerűbb a zsákokat megnyitni, és azokba folyamatosan beönteni a tóvízből kis (1-2 l-es) adagokat az egalizáció céljából. Ezt követően a lárvák kiengedhetők.

A lárvák kihelyezése

Az előnevelő tavak előkészítésére elsősorban szerves trágya használata javasolt. Ezt közvetlenül az árasztás előtt 300-500 kg/ha kezdő dózissal kell beszórni, amit naponkénti 50-100 kg további trágya beadása kell hogy kövessen. Ha nincs szerves trágya, műtrágyával is elő lehet készíteni a tavakat, az alábbi dózisokat alkalmazva:

Name of fertilizers	Active ingredient	Az alkalmazás módja	Starter doses*	Alkalmazás a nevelés folyamám	További dózisok a nevelés folyamán**
	Percent		kg/ha		kg/ha/hét***
Ammonium nitrate	34 % N	Árasztás után szétszótva	20	Spread on pond surface	35
Ammonium sulfate	21 % N	Árasztás után szétszórva	30		30
Urea	46 % N	Árasztás után szétszórva	15		25
Superphosphate	8 % P	Bemosatva az árasztó vízzel	30		30

***félvízszintre javasolt mennyiség** teljes vízszintre javasolt ***heti két alkalommal kiszórva**

Data from Hepher (1981) and Ruttkay (1978)

Pontylárvák néhány nappal a kihelyzés után

(A vízközben fogott lárvák mennyiségéből következtetni lehet a megmaradásra)

Pontylárvák kb. 1 héttel a kihelyezés után

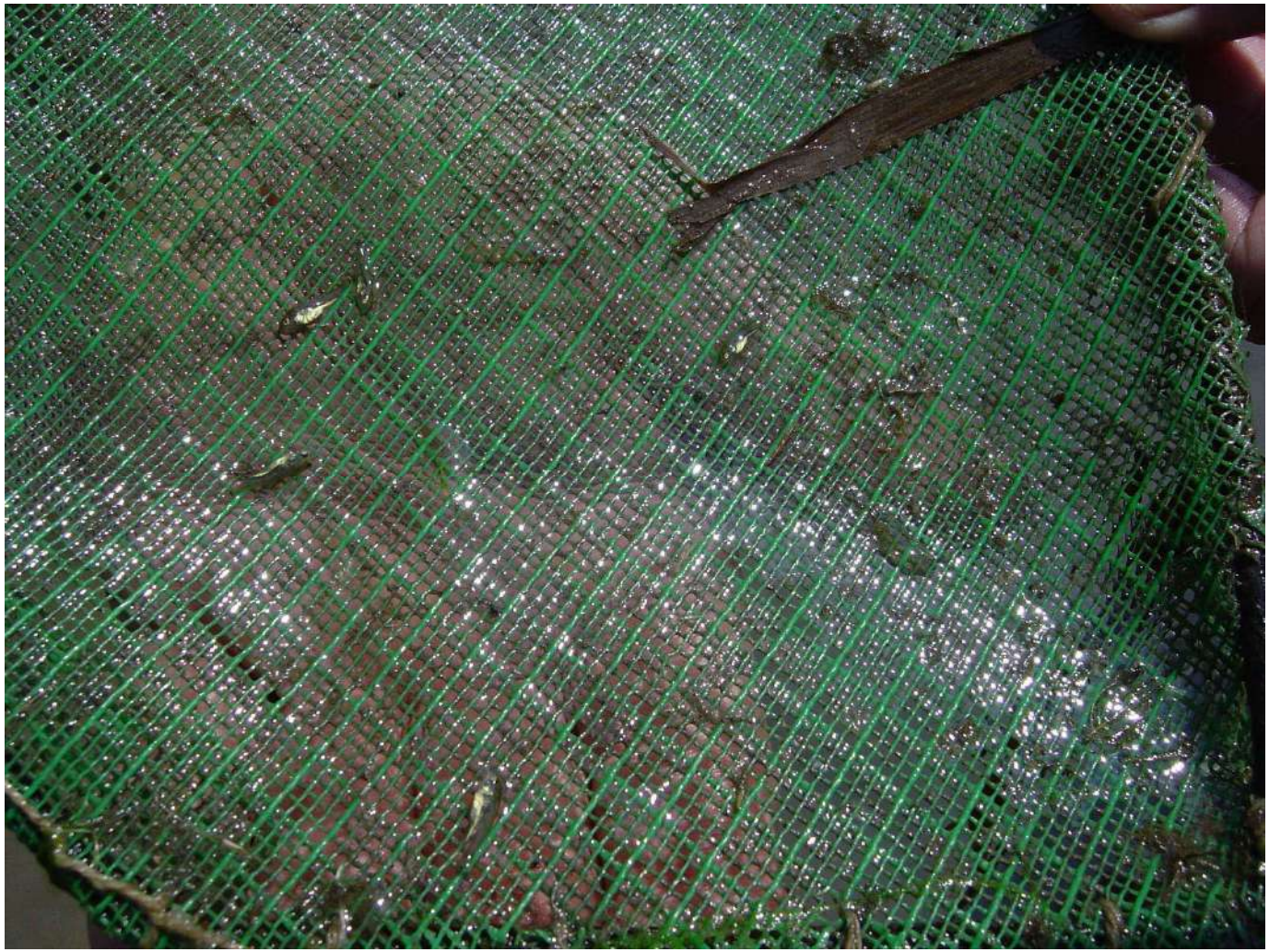

Próbahalászat előnevelés során

Amikor a halak elérik a 10-12 mm-es méretet, célszerű próbahalászatot végezni. Erre 2 mm lyukbőségű, rövid, háló v. függönyanyagból készült háló alkalmas, ui. ebben az időben a halak már el tudnak menekülni kisebb mintavevők elől.

A próbahalászatkor célszerű megvizsgálni a halak egészségi állapotát, ui. ekkor már megjelenhetnek (akár nagy tömegben is) külső paraziták.

Etetőasztalok

A kihelyezés utáni 2.-3. napon célszerű elkezdeni a halak etetését, porszerű tápok szuszpenziójával. Ekkor azonban csak még nagyon kis mennyiséget érdemes etetni, ui. a beadott táp nagy részét a planktoszervezetek fogyasztják el, v. trágyaként hasznosul

Ezt követően növelni lehet/kell a beadott takarmány mennyiségét. Amikor a halak elérik az 1-1,3 cm körüli méretet, célszerű eteteőtálcákat beállítani, ahol a halak étvágyát, ill. a takarmányfogyasztást ellenőrizni lehet. Az etetőtálcák alkalmazásával a takarmányveszteség elkerülhető.

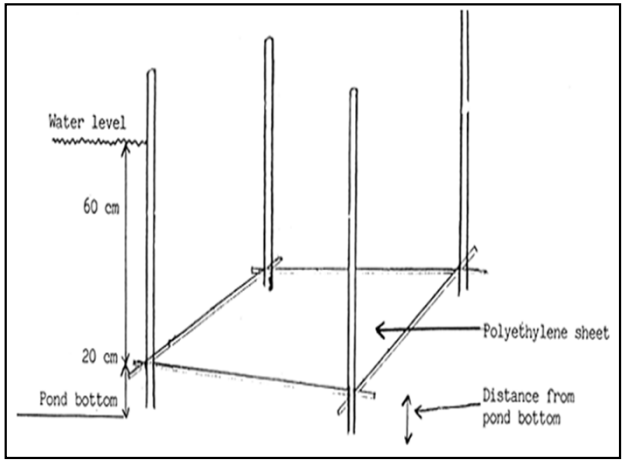

Az előnevelt halak lehalászása

A halak általában 3 hét alatt elérik az 1,5-1,8 cm-es testhosszúságot. Ekkora általában kifalják a zooplanktont. További tartásuk esetén a növekedésük nagyon lelassul, mert nincs elégséges mennyiségű természetes táplálék, ill. megjelennek a parazitózisok. Emiatt célszerű az ivadékot lehalászni.

A lehalászás után-a szállítás előtt- a halakat célszerű szúnyoghálóval borított ketrecekben tartani, hogy bélcsatornájuk kiürüljön. A könnyen kezelhető ketrecméret: 3 x 1 x 0,8 m (H-SZ-M)

Kártevők, melyek a veszteségmentes lehalászást nehezítik

A lehalászáskor a halakkal együtt a nagyobb méretű inszekták is összesűrűsödhetnek a hálóban, és nagy koncentrációban károsíthatják az ivadékot. Vagy kemikáliák használatával, vagy olajfilm képzésével lehet a káros vízi rovarokat elűzni v. megölni.

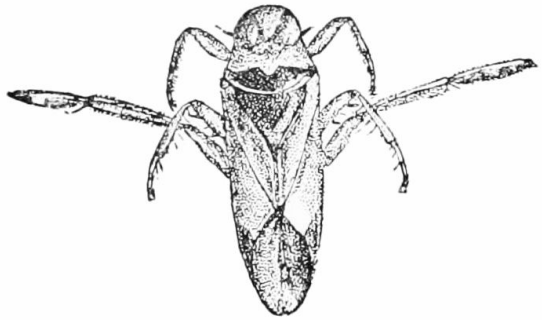

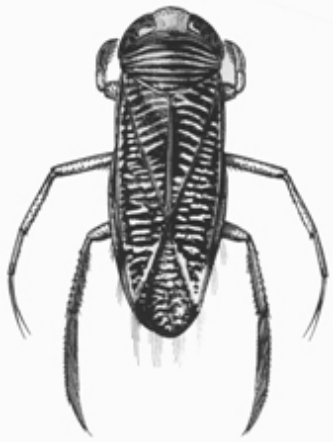

(i)

(ii)

(iii)

(iv)

Az előnevelt halak számolása

- A fenti dián láthatóak azok az eszközök, amelyek a halak számlálásához szükségesek..
- A számolás folyamata következő:
- 1. Meg kell számolni azt, hogy a kis teaszűrőbe mennyi hal fér.
- 2. Meg kell számolni, hogy a tésztaszűrőt hány kis teaszűrővel lehet feltölteni.
- Ennek alapján meghatározható a tésztaszűrőben lévő halak száma.
- 3. A hálóból a halakat a (iii) ábrán lévő eszközzel a tésztaszűrőbe kell betenni, és a lehalászott halak darabszáma a kitermelt tésztaszűrők száma alapján meghatározható.*

- A mérőpohár arra alkalmas, hogy meghatározhassuk a halak súlyát, a térfogategységben lévő halak darabszáma alapján, ui. a kis halak többé-kevésbé hézagmentesen töltik ki a térfogatot.

- * Régi trükk: a halász a halak kitermelése közben a tésztaszűrő alját észrevétlenül benyomja, és azzal a térfogatot csökkenti, így az eredetileg számoltnál kevesebb hal kerül kiadásra.

Az előnevelt halak szállításának alapszámai
1. Szállítás műanyagzsákban, 0,3-0,4 g egyedsúly

Faj	Szállítási idő óra			
	4	8	12	24
Ponty előnevelt	5000	2000	1300	600
Növényevő	3000	1500	1000	500

Az előnevelt halak szállításának alapszámai
2. Szállítás 1 m3-es kádban, oxigénporlasztással

Faj		Szállítási idő óra		
	4	8	12	24
Ponty	120 000	80 000	60 000	45 000
Növényevő	100 000	65 000	50 000	40 000